

lloc comú de pastors: «som caigut malalt, d'una fosca mala-gana» plany el pastoret de Canigó, que voldria baixar a la plana rossellonesa, «jo que no l'aimo gaire la vida del pastor» en *Muntanyes regalades*).

El mot provençal és freqüent en Mistral: on la idea és més forta i tenebrosa, tant o més que en el fr. *chagrín*: «d'un *segren* qu'ai sus lou pitre / fau que te duerbe lou chapitre» (trad. «d'un *chagrín* qui m'opresse le coeur», *Nerto* I, v. 53); «mai noun me fagues, noblo amigo, / tant barbelà: digo lèu, digo / l'amar *segren* que te bechigo! / Noume-me, noume-lou l'eisecrable catau / ---» (trad. «la peine amère»); «eigrejan lou *segren*» («soulevant l'oppression»), «ai bèu gigant, vièi soulitari, / que d'un *segren* involontàri / me boulegàs lou cor» («involontaire crainte»), *Calendau* (I, 71 6; II, 48.7; VII, 23 2); veg. també *Mireto* IX, 41.3.

Si bé fins aquí el sentit és el del francès *chagrín*, alguns cops s'acosta al de l'emp. *segrimy*: «e sieu pas trop segur que noun ague resoun / aro, lou *segren* pouplari / que te redouto coume un glàri» («l'horreur populaire»), *Calendau* (I, 27 4); i en particular en l'adjectiu *segrenous*: «li cassaïre, li dono, / *segrenous*, atentive, pale d'estouanamen, / veson vení la mau-parado / sèso rèn dire» («ténébreux, attentifs»), «uno esfraïouso tubassino / --- / s'aubouro einormo e *segrenouso*» («et sinistre»), *Calendau* (x, 1.3; XII, 54.4).

Les dades del *TdF* coincideixen amb les del *FEW* (s. v. GRĪNAN) i les de Ronjat (*GrIstProvMod* II, 474) a mostrar que el mot està estès des dels Alps fins al Bearn, en forma més o menys contínua, i amb matisos i formes que semblen indicar més aviat autoctonia que manlleu del francès; d'altra banda en oc hi ha *s*-quasi pertot, com en català, i no *ch*- com en francès; és veritat que s'assenyala *chacrin* en els Alps i a Niça; però encara sembla més important que pel Nord d'Itàlia s'estén a Gènova, Alessandria, Piemont, Valsesia i àdhuc Milà, i que, si no en tots aquests llocs, almenys en la major part, té *s*- com la forma catalana (de la qual el *FEW* ni cap romanista no ha pres notícia fins ara): bé es pot dir, doncs, que la variant en *s*- forma una zona contínua des de l'Empordà fins al Bearn i des d'aquí als Alps centrals.

El fr. *chagrín* no s'ha de confondre amb el seu homònim, la *peau de chagrín* = pell d'escatar, cast. *piel de lija* o *de zapa*, mot que es creu d'origen oriental [S. XVI, i amb variant *sagrín*, de la qual pot venir *sagri* o *segrí*, mall. i val, S. XIX, *DAG* i *AlcM*]. L'altre mot, més important, es documenta en francès com a adjectiu *chagrín* des de c. 1389, com a subst. cosa d'un segle més tard, i cap a la mateixa època el verb *chagrimer* Bloch (1.ª i 2.ª ed.) i Ronjat estan d'acord que és d'etimologia «douteuse» o «inconnue». Tenint en compte el cat. *sagrimy* i *sagrinys* amb *y* sembla que pren més importància la variant fr *chagrigner* amb *y*, molt estesa dialectalment, i documentada des de mj segle XVI (en Calvin, crec que en una *sottie* del mateix temps, i en altres textos).

Wartburg, Gamillscheg (*EWFS*) i Spitzer admeten que hi ha parentiu amb el fr. *grigner* «plisser les lè-

vres, en mostrant les dents» < frànc. GRĪNAN (alemany *greinen*, angl. *grin*); però dubten o callen en l'explicació de *cha*-, suggerint aquell que es tracti d'un compost amb KATT- 'gat', tot comparant al. *katzen-jammer* 'batussa de gats'. Es podria suposar un compost ja fràncic KATT-GRĪN? = angl. *grinning as a cat*, 'reganyós com un gat', d'on l'adj. *chagrín*. És ben dubtós; ja pel matis semàntic en francès, pitjor amb el de l'oc. i el català. I fins donant per provat que en oc. merid., en cat. i en els dialectes italians, sigui manlleu del francès, estant la *s*- tan estesa costa de creure que pogués néixer per dissimilació de palatalitat en la variant *chagrigner*; no hi hauria menys base per suggerir que sigui la *ch*- la que nasqués per propagació o transposició de la palatalitat de *-igner*. I més naturalment encara, per influència de la *peau de chagrín*, que justament no essent més que mot francès no podia actuar en els parlars catalans, italians ni occitans.

No ens toca aquí entrar a fons en aquest problema essencialment francès. Només recomanar que se sospesi si hi hauria alguna base possible en *s*-. ¿SILICERNIUM 'àpat fúnebre', 'sac d'ossos', 'cast. *carcamal*', modificat en -CRINIUM (puix que conté l'arrel de *cernere/crinis*)?, i amb una evolució *se(r)grimy*, amb -R- en lloc de -L- pel veïnatge semàntic i fonètic de SERIUS 'sever' i SĒRUM 'capvespre'. ¿Un *SACRINIUM resultant d'un encruament de SCRINIUM 'lloc reclus, secret' amb SACRILEGIUM 'profanació sinistra'? Idees un poc rebuscades i fins forçades, val a dir-ho. I tanmateix sembla que s'ha d'insistir a cercar una solució a base de la variant occitana, italiana i catalana, fins ara negligida. Cap a SÜGGRÜNDĪA (/SEGGR-) a desgrat de l'avantatge que donaria la GG per explicar la -gr- francesa, no ens hi encoratgen la vocal tònica ni el gènere ni el significat. ¿Alguna combinació d'això amb GRUNDIRE/GRUNNIRE/*grogner*?

Sagrīsta, sagrīstà, sagrīstanat, sagrīstanesc, sagrīstell, sagrīstia, V. sagrat

SAGŪ, del malai *sāgū* id. □ 1.ª doc : Lab. 1840; BDC XVII, 40. Transmès pel portuguès, on es troba des de 1552.

Saguer, saguera, V. saga Sagullada, veg *çegollada* (CEBA); *segura*, potser alteració del mateix per contaminació d'un altre nom de planta (*sajolida* / *sajurida*?) *Sai, V. samar* (ASSAINAR); *V. sagi*

SAIA, ant 'certa mena de tela', d'un mot ll. vg. *SAGĪA, derivat del ll. SAGUM 'espècie de mantell', o del gr. *σάγος, σαγλον* id ; en català sembla ser forma manllevada del fr. ant. *sage* id., i més tard influida pel cast. *saya* 'espècie de túnica'. □ 1.ª doc : mj S XIII.

AlcM en dona documentació abundant des de llavors fins a princ. S XVI; des del XVI apareix en el sentit de 'túnica talar' (també Bna. 1580 en el *DAG*), però en aquest, és un castellanisme, inacceptable en bon català. La forma antiga, no sols la moderna, està també en desacord amb la fonètica històrica catalana (hauria estat **saya* si fos genuí) i per tant l'hem de mirar com